

ALLA KAN GÖRA NÅGOT

Jag heter Matilda Lann och i oktober 2019 var jag i Malawi och jobbade som volontär en månad. På hemmaplan arbetar jag som frilansjournalist och springer runt på föreläsningar, plåtningar, intervjuer och mycket annat. I Malawi var det minst lika hektiskt, jag fick uppleva saker som räcker för flera år framöver. Här tänkte jag dela med mig av några favoriter.

JAG ÄR MUZUNGU

Vaknar 04.15. Förvirrad. Det står en tupp och gal, väldigt nära. Kikar ut genom dörrspringan och mycket riktigt, där står han ute på min trapp. Gryningsljuset smyger sig på och både djur och människor börjar så smått röra på sig. Min värdmamma Sarah knacker på vid sextiden. Hon ler brett och blottar en ofullständig tandrad. Tandvård är en lyx som de flesta inte har råd med. Hon letar efter de engelska orden. "Matilda.. shower.. ready".

JOURNALISTIK PÅ SCHEMAT

Vid 7.30 kommer jag iväg. Hoppar upp på herrcykeln, slirar till i den lösa sanden innan jag hittar balansen. Håll till vänster! Missar med en hårsman att krascha in i en man med två 50-kilossäckar på pakethållaren. Alla barn ropar "muzungu" (= vit människa) när jag rullar förbi. Det är bara att gilla. Jag är en främling här, och blickarna och ropen är mest bara nyfikna.

Idag är jag på väg till Afrogardens center för att undervisa. Min primära uppgift som volontär är att hålla en introduktionskurs i journalistik. 12 studenter från Mpasa secondary school,

(motsvarande gymnasiet) deltar i lektionerna. Vi pratar om vikten av en fri journalistik för en fungerande demokrati. Vi går igenom tidningar, hur de är uppbyggda, vilka yrkeskategorier som jobbar på en redaktion, hur nyhetsvärdering fungerar och vad pressetik innebär. Dessutom övar vi praktiskt på att skriva och fotografera. Bilderna de kommer tillbaka med är absolut inga mästerverk. Men det spelar ingen som helst roll. För de har fått hålla i en kamera för första gången och är exalterade över att få fotografera varandra, bilar, hundar och ibland rakt in i solen (no!). Här finns en arbetsglädje som är svårslagen.

KULTURKROCK PÅ RADIOSTATION

Christina och jag lyckas med gemensamma krafter styra ihop en studiedag i Blantyre, Malawis största stad, som avslutning på kursen. Förmiddag på en av Malawis största mediekoncerner med både tidning, radio och tv. I radiostudion blir det en rejäl kulturkrock. De ganska försynta studenterna från landsbygden som knappt varit utanför byn möter en världsvan radioproducent som turnerat världen runt som DJ. Även om han är malawier så har han lite svårt med chichewa och slänger sig med amerikansk slang som studenterna inte hänger med på. Det blir krystat och ganska tyst en stund. Men sen kommer

de igång. "Mina" studenter har övat på frågor och vågar tillslut ställa några. Hur fungerar det egentligen att sända radio? Vad är svårast med att vara journalist? Vad är alla de där knapparna till för? Det slutar med att alla tolv får vara med och spela in ett inslag som ska sändas senare i veckan. Nu är ingen blyg längre. Jag andas ut. Vi får också se tv-studion och träffa journalister som arbetar för papperstidningen. I källaren har de tryckeri och vi kollar fascinerat på när mannen som jobbar med plåtarna drar igång de stora rullarna och tidningssidor sprutar ur maskinen.

Efter en snabb lunch i stan åker vi till Malawis journalisthögskola. Här träffar vi både studenter och lärare. Innan vi ska visas runt vill de hålla en presentation om utbildningen. Salen är stor, ljuset dåligt, ingen el och det är lite svårt att höra vad de säger. Jag oroar mig direkt för att det kommer att bli trist och långdraget. Men jag har helt fel. Här vaknar våra Afrogarden-studenter till. De vill veta allt om hur det är att gå på skolan. De ställer många frågor till studenten Samuel som berättar om vad för uppgifter han får göra och vad han tror att han kommer att arbeta med i framtiden. Jag låter bli att tänka på vad det kan kosta att gå på skolan och hoppas att de som verkligen vill kommer att hitta sin väg. Gratis universitetsutbildning är något vi tar förgivet i Sverige, i många länder är det inte så.

ATT KÖPA 1 700 TRÄD

Det är snart dags för Afrogarden att distribuera trädplantor. Därför åker vi till en planträdgård utanför Zomba, en dryg timmes bilresa från Mpasa. Istället för krockkuddar och säkerhetsbälten förlitar vi oss till en bön om att bilfärden ska förlöpa utan incidenter. Alla får inte plats inne i lastbilen så vi är tre som åker på flaket. Jag tycker att det är härligt att stå upp, tills jag får en stor skalbagge rakt i pannan. Den blir mos och jag får en bula. Sätter mig smått förlägen ner precis som Aaron och Francis från Afrogardens lokala team.

Vi stannar vid en marknad på vägen för att köpa med oss råvaror till lunchen. Jag och Cathrine, också från det lokala teamet, går för att köpa kött. Vi kommer till ett litet stånd där slaktaren står redo med en machete. Han går lös på getköttet och hackar det i små bitar som vi sen får med oss i en papperspåse. Den 30-gradiga värmen gör sitt och jag tycker mig nästan kunna se hur bakterierna frodas i det seniga köttet.

Vi kommer så småningom fram till en lummig gård där familjen Gomani både bor och arbetar. De är gamla kära vänner till Afrogarden. Det är fruktträd vi är här för att köpa. En tunn farbror plirar mot oss när vi kommer. Det är Mr. Gomani själv. Han är skröplig efter en tids sjukdom, men skiner upp när vi hoppar av flaket. Nu blir det fest. Under mycket dividerande och förhandlande räknar vi ihop 1 700 plantor av mango, papaya, passionsfrukt, apelsin och avokado. Alla köksträdgårdar inom Afrogarden ska få fruktträd att planera i sina trädgårdar. När lastbilen är överlastad med plantor blir det gemensam lunch med hela Gomani-familjen. **Alla sjunger och vi tackar varandra.**

ETT BARN SER FÖRLOSSNINGSSALENS SMUTS

En eftermiddag i byn är jag på väg mot kvinnokliniken. Barnmorskan Esnart möter oss och meddelar att de inte har några kvinnor inne på förlossningen idag, så vi kan få se salen. Vi kliver in. Tre skraltiga britsar med flagnad färg står på rad. En enda glödlampa hänger ner från taket, men det spelar ingen roll, just nu finns ändå ingen elektricitet. På väggarna hänger gulblekta affischer från USAID. En med rubriken "Abnormal Labour Protocol". Men kliniken här kan inte ta några förlossningar som avviker från det normala. Det finns inget utrymme för komplikationer. De har varken smärtlindring eller nål och tråd för att sy eventuella bristningar med. Går något fel återstår bara att skicka patienten till det närmaste sjukhuset som ligger någon timme bort.

"Här inne har vi upp till nio kvinnor samtidigt", berättar Esnart. Jag funderar på hur det går till. Ligger de på golvet och föder, eller skavfötters i de skraltiga britsarna? Esnart går skift med den enda andra barnmorskan som jobbar i Mpasa. Kliniken har inte tillgång till någon läkare.

Efter att ha hälsat på kvinnorna i salen bredvid, de som väntar på att värkarbetet ska sätta igång, delar vi ut bebiskläder som vi haft med oss från Sverige. I ett hörn ligger Flora, 19 år. Hon är förstföderska. Flora orkar inte prata och hennes väninna tar istället emot kläderna och en liten snuttefilt. Det är dags. Flora leds in till förlossningssalen för att undersökas. Nu har hon riktigt ont och värkarna kommer allt tätare. Barnmorskan frågar Flora om vi får vara med när hon undersöks. Det är inga problem. Nakenhet kvinna till kvinna är inget tabubelagt. Vi håller oss i bakgrunden när Esnart sticker in två fingrar för att känna hur pass öppen hon är. Esnart ler stort "You are lucky, the baby will come now-now", utbrister hon. Jag hinner fundera över hur lyckosamt det egentligen är i den icke-sterila miljön. Det finns inget rinnande vatten och ingen övervakning. Det är brist på precis allt som borde finnas i en förlossningssal. Men de tankarna är poänglösa, bebisen ska ju ut nu. Flora kniper ihop ögonen, tar tag i vaderna och böjer låren in mot magen. Så krystar hon. Inte ett ljud. Men svetten pärlar sig. Det är 35 grader ute. Och minst lika varmt inne. Efter fjärde eller femte försöket ser vi hjässan på den lilla bebisen. Flora är trött. Hon vill inte mer. Barnmorskan slänger ur sig några bestämda haranger på chichewa. Vänner som är med stämmer in.

Anar en viss oro när de två kvinnornas blickar möts. Flora måste fortsätta. Men ingen håller hennes hand. Ingen baddar pannan. Och vad skulle de förresten badda med? Till slut pressar hon ut en liten pojke. Han är grå, blodig och slemmig. Är han vid liv? Hur ska egentligen en nyfödd bebis se ut? Jag vet inte, jag har aldrig varit med under en förlossning tidigare. Ett par sekunder av panik. Men så skriker han. Esnart torkar av honom med någon tygtrasa. Jag låter bli att tänka på var hon plockade den någonstans. Upp på mammas bröst. Esnart tittar på mig och frågar vad klockan är. Får fram min mobil som säkert kostar mer än hela förlossningskliniken. Klockan är 15.53 den 21 oktober. Jag tar en skärmdump. Det här är ett minne att spara. Ett par dagar senare cyklar vi runt i byn Hebu och frågar efter Flora, tillslut hittar vi rätt. Både Flora och babyen mår bra.

UTVECKLANDE ATT VARA VOLONTÄR

Så, vad har jag då med mig från den här månaden? Jo, just det att alla kan göra något. Innan jag åkte funderade jag på vad jag kunde bidra med. Varför skulle jag åka ner, jag kan varken sticka, virka eller odla. Men väl på plats fanns det inga tvivel, här finns att göra, här saknas resurser. All hjälp är välkommen. Jag utträttade inga under. Jag gjorde inget unikt. Men att vara på plats i byn och hjälpa till med det lilla kändes uppskattat.

Det har också varit en månad som utvecklat mig som person. Jag har fått med mig nya perspektiv, lärt mig att hantera saker som jag inte trodde att jag kunde. Att få ansvar och chans att försöka lösa problem som man aldrig förr stått inför var i alla fall för mig väldigt stärkande. Jag kom tillbaka till Sverige fylld med energi. Dessutom vet jag att det jag vill ha mer av i mitt liv är saker som skänker mening, både för mig och för andra människor.

Sist men inte minst, har jag haft så fantastiskt roligt. Ja, det är fattigt. Ja, människor äter majsgröt varje dag i brist på andra råvaror. Ja, det är utmaningar runt varje hörn. Men det betyder inte att man inte kan skratta och ha roligt tillsammans.

Om jag kommer att åka ner igen? Ja, självklart!

Stockholm den 3 december 2019

Matilda